PROSJEKTRAPPORT

PROSJEKT BOSTEDSLØSE

DRAMMEN
KOMMUNE

01.12.2004

1. Innledning

På bakgrunn av Stortingets behandling av Utjamningsmeldinga (St.meld. nr. 50 (1998-99) ble Prosjekt bostedsløse igangsatt som et samarbeidsprosjekt mellom Sosialdepartementet, Kommunal- og Regionaldepartementet og Husbanken i 2000. I Utjamningsmeldinga foreslås det ulike tiltak for bostedsløse og det pekes bl a på behovet for å utvikle metoder og modeller for å motvirke bostedsløshet. Husbanken fikk i oppdrag å drive prosjektet.

Prosjekt bostedsløse er en sentral del av Regjeringens Tiltaksplan mot fattigdom (St. meld.nr. 6 (2002-2003). Å sikre gode og stabile bosituasjoner for bostedsløse er et av hovedtiltakene i planen.

Prosjektet ses også i sammenheng med gjennomføring av Opptrappingsplanen for psykisk helse, 1999 – 2006 (St. prp.nr. 63 (1997-98) og regjeringens tiltak for rusmiddelmisbrukere.

Ved oppstart av prosjektet i 2000 ble landets fem største byer invitert til å delta - Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Stavanger. Drammen og Tromsø kom med fra 2002. Fra samme tidspunkt ble frivillige organisasjoner også innlemmet som aktører i prosjektet.

Prosjekt bostedsløse er et kunnskaps- og metodeutviklingsprosjekt. Prosjektet skal gjennom utvikling av metoder og helhetlige modeller, skape grunnlag og erfaringer for en nasjonal strategi mot bostedsløshet. Prosjektet avsluttes 31.12.2004.

Prosjektet i Drammen ble raskt etablert etter invitasjonen til deltakelse, og prosjektorganisasjon og prosjektleder var på plass fra februar 2002.

2. Sammendrag

Prosjekt bostedsløse i Drammen er et kunnskaps- og metodeutviklingsprosjekt som har vært gjennomført i perioden februar 2002 – desember 2004.

Gjennom utprøving av ulike metoder og modeller for oppfølgingstjenester og botiltak har bostedsløshet blitt satt på dagsorden. Antall bostedsløse i Drammen er halvert fra 108 i 1997 til 54 i 2003, og kommunen har gjort erfaringer som gir et godt grunnlag for videre arbeid.

Boligsosial handlingsplan ble vedtatt av bystyret i juni 2004. Planen omfatter selektive virkemidler rettet mot å ivareta boligforsyningen til utsatte grupper på boligmarkedet i Drammen. Planen inneholder differensierte tiltak for målgrupper som rusavhengige, mennesker med psykiske lidelser, fysisk og psykisk funksjonshemming og sosialt vanskeligstilte. Samlet utgjør planen kommunens strategi mot bostedsløshet i perioden 2005 – 2008.

Rusavhengige utgjør over 70 % av kommunens bostedsløse. Denne gruppa har derfor hatt hovedfokus i prosjektet, men det har også vært arbeidet med tiltak som utvidelse av bruk av Startlån og boligtilskudd, anskaffelse av større boliger til barnerike familier, forbedrede tildelingsrutiner til kommunale boliger mv.

Prosjektet har vært ledet av en bredt sammensatt styringsgruppe fra kommunens ulike virksomheter, Husbankens regionkontor og fagorganisasjonene. Den daglige drift av prosjektet og ledelsen av styringsgruppa har vært lagt til Senter for rusforebygging.

Hovedvirkemiddelet i prosjektet har vært etableringen av et ambulant team på 5 høyt kvalifiserte fagpersoner. Teamet var på plass fra 01.01.2003 og har drevet oppfølgingsarbeid med ialt ca 130 bostedsløse. Det er etablert 3 oppgangsfellesskap med ialt 21 boliger. Hvert av oppgangsfellesskapene har en base som daglig er bemannet av teamet. Med utgangspunkt i basene er det gitt oppfølging med siktemål at beboerne skal mestre sin bosituasjon. Det er gitt både praktisk hjelp og sosialfaglig bistand. Arbeidet har ikke vært behandlingsfokusert, det er akseptert at leietakerne fortsetter å benytte rusmidler – fokus har vært rettet mot mestring av boforholdet på tross av dette.

I tillegg er det gitt oppfølging i ordinære boliger, og det er også opprettet et boveiledningskontor i en bydel i samarbeid mellom borettslag, Drammen Eiendom og prosjektet. Kontoret har fungert som et bindeledd mellom borettslagene og kommunens tjenester, og det er også vært gitt oppfølging til kommunale leietakere i borettslagene.

Erfaringene viser at tiltak for bostedsløse har en god effekt, og ambulante oppfølgingstjenester i bolig er verdifullt og virksomt. Viktige suksesskriterier en kontinuitet og tilgjengelighet, etablering av gode boligløsninger og ansvarsfølelse for egen bolig og fellesskapet er en prosess som strekker seg over lengre tidsrom. Drammen har arbeidet etter en såkalt normaliseringsmodell, der bostedsløse gis ordinær leiekontrakt med en gang. Oppfølgingstjenestene tilpasses den enkeltes behov og evne til egenomsorg.

Prosjektet har erfart at ikke alle mestrer et boforhold med ambulant oppfølging. Noen trenger botiltak med mer struktur og rammer enn ambulante tjenester kan gi. Et slikt botilbud har ikke kommunen pr i dag, men tiltak er lagt inn i boligsosial handlingsplan. Tiltaket er tenkt etablert i samarbeid med en frivillig organisasjon.

Prosjektet har dratt stor nytte av å delta i det nasjonale Prosjekt bostedsløse gjennom ressurstilførsel, erfaringsutveksling og kompetanseoverføring. Ambulant booppfølging og oppgangsfellesskap vil etter prosjektets opphør gå inn i den ordinære driften ved Senter for rusforebygging, foreløpig i noe redusert omfang som følge av bortfallet av statlige midler fra 2005.

3.Prosjektets organer.

Prosjektet har vært ledet av en bredt sammensatt styringsgruppe bestående av :

John Dutton (leder)	virksomhetsleder Senter for rusforebygging
Sverre Helganger	sosialsjef
Sven Pedersen	omsorgsleder
Tore Justad	daglig leder, Drammen Eiendom
Liv E.Havnerås	psykiatrikoordinator
Birger Nilsen	tillitsvalgt, FO
Janne Lorentsen	tillitsvalgt, NKF
Yngvar Mykland	Husbanken – til juni 2004
Birgit Huse	Husbanken – fra juni 2004

Styringsgruppa har hatt 4 – 6 møter pr år. Styringsgruppas mandat har vært å sørge for framdrift i henhold til vedtatt prosjektplan og å fremme prosjektets visjon :

"Utvikle faglige og organisatoriske tilnærminger som bidrar til å bryte den onde sirkelen for de særlig vanskeligstilte bostedsløse i Drammen kommune, som bidrar til at kommunen blir en foregangskommune i Norge"

Prosjektleder fra oppstart til september 2003 var Magnar Paulsen, fra oktober 2003 ut prosjektperioden Morten Sandvold.

Drammen kommune gjennomgikk en omfattende organisasjonsendring fra sektormodell til to-nivåmodell i 2001, og endret organiseringen på boligfeltet fra 01.01.2003. I prosjektperioden har i tillegg omsorgstjenesten vært omorganisert og gjenstand for betydelige omstillinger. Dette har vært utfordrende for prosjektet. Fokus i omstillingsprosesser vendes ofte innover mot egen organisasjon, og prosjektet har hatt fokus på endringsarbeid, samarbeid og omstillinger på tvers av etatsgrenser og skillelinjer.

Skifte av prosjektleder midtveis innebærer som oftest også en utfordring. I sum har imidlertid prosjektet håndtert disse forholdene godt. Styringsgruppas sammensetning har vært relativt stabil, og de operative tjenestene gjennom ambulerende boteam har vært stabilt forankret i Senter for rusforebygging.

4. Prosjektets planer.

4.1 Mandat

Prosjektets mandat har vært:

1. Utvikle metoder og modeller for å motvirke og forebygge bostedsløset blant de særlig vanskeligstilte i Drammen kommune.
2. Gi mulighet for utprøving av lokale helhetlige løsninger på tvers av eksisterende grenser.
3. Erfarings og kunnskapsformidling mellom de ulike tjenestestedene i Drammen kommune.
4 Utvikle og styrke samarbeidet mellom omsorgstjenestene og andre hjelpetiltak i kommunal regi.
5. Utrede alternative boligtilbud og oppfølging primær målgruppen har behov for.

4.2 Mål og målgruppe

Prosjektets mål har vært :

A Utvikling av samarbeid og erfaring / kunnskapsformidling.

A 1 Samhandling/Samarbeid
Videreutvikling av ansvarsgrupper og styrkning av omsorgstjenestenes rusfaglige kompetanse gjennom utvikling av undervisning- veiledningsgrupper
i et kompetansehevingsprogram.

B Metode og modellutvikling

B 1 Etablere et ambulant team

Etablering av et høykompetent ambulerende team i kommunal regi, bestående av 4 personer som har kompetanse innenfor: rusmiddelarbeid, psykiatrisk arbeid og psykososialt arbeid. Teamet vil ha kapasitet til kvalitativ oppfølging av 40-50 klienter.

B 2 Videreutvikle og tilpasse metoden med ambulant psykososialt arbeid.
Videreutvikle metoden med ambulant psykososialt arbeid i forhold til primær målgruppen basert på idégrunnlaget fra: New Hampshire/ Assertive community treatment.

B 3 Vurdere hensiktsmessigheten av nåværende trappetrinnsmodell herunder bruken av natthjemmet og mellombygget.
Bidra til bedret kvalitativ oppfølging av rusmiddelmisbrukere i bolig, gjennom en bedre differensiering og matching av forholdet mellom boligvirkemidler og psykososial oppfølging.

C Utprøving av konkrete tilbud til primærmålgruppen.

C 1 Seilmakerstua
Omdisponering av plasser i kommunens omsorgstjenester, gjennom å etablere en egen avdeling med 6 plasser for primærmålgruppen, med særlig kompetent personell.

C 2 Etablere boliger etter Normaliseringsmodellen
Boligkontoret og Drammen eiendom er i en omorganiseringsprosess. Når denne prosessen er gjennomført skal det etableres 20 boliger i samarbeid med den nye enheten. Boligene skal etableres spredt rundt i kommunen hvor primærmålgruppen får tilbud om bolig uten krav om rusfrihet men med tilbud om oppfølging for å heve livskvaliteten.

Primærmålgruppen for prosjektet har vært personer kjennetegnet ved at de har et rusmiddelmisbruk, lider av psykiske lidelser og er sosialt utslåtte. Personer som ikke har et botilbud og klarest faller utenfor det ordinære hjelpeapparatet.

4.3 Framdriftsplan

Framdriftsplanen til det lokale prosjektet ble sett i forhold til prosjektperioden og det nasjonale prosjektets framdriftsplan hvor det i løpet av 2003 skulle utprøves ulike lokale prosjekter (metoder og modeller). I perioden 01.01.03- 31.12.04 gikk det nasjonale prosjektet inn i sin sluttfase med Kvantitative tiltak og erfaringsformidling.

A 1 Samhandling/Samarbeid

Delmål : Kartlegge behov hos omsorgstjenestene	Frist	01.10.02
Delmål : Utvikle et kompetansehevingsprogram	Frist	01.12.02
Mål: Tilby et kompetansehevingsprogram	Frist	01.01.03

Programmet går igjennom 2003 og evalueres ved årsslutt.

B 1 Etablere et ambulant team

Delmål : Planlegge og utlyse stillinger	Frist	15.06.02
Delmål : Intervjue og innstille personer	Frist	01.09.02
Mål: Etablere teamet	Frist	01.10.02

B 2 Videreutvikle og tilpasse metoden med ambulant psykososialt arbeid.
En kontinuerlig prosess i prosjektperioden og kan ikke gis tidsfrist.

B 3 Vurdere hensiktsmessigheten av nåværende trappetrinnsmodell herunder bruken av natthjemmet og mellombygget.
En kontinuerlig prosess i prosjektperioden som vil bli påvirket av etableringen av de andre tiltakene.

C 1 Seilmakerstua
Ingen klar framdriftsplan på nåværende tidspunkt. Prosjektleder går inn i prosjektgruppen for endringen på Åskollen bo-og servicesenter hvor Seilmakerstua er en av nåværende avdelinger.
Framdriftsplanen vedrørende dette punkt vil bli tatt opp ved en revisjon av prosjektskissen.

C 2 Etablere boliger etter Normaliseringsmodellen
Mål: 20 boliger i nåværende kommunal boligmasse. Frist: 01.10.02.

4.4 Justerte planer i prosjektperioden.

Etter en midtveisevaluering høsten 2003 ble det vedtatt en justert prosjektplan for 2004.

Bakgrunnen for justeringen var en evaluering av det nasjonale prosjektet avgitt av Byggforsk. De stilte spørsmål om prosjektet var i ferd med å utvikle seg til et rusprosjekt og derigjennom innsnevre hva bostedsløshet dreier seg om? I rapporten la de vekt på at det er forskjell på målgruppen for prosjektet og hele gruppen bostedsløse og spør om det sterke fokus på rusproblematikk er forenlig med målet om å utvikle helhetlige løsninger. Byggforsk anbefalte at målgruppen for prosjektet ble utvidet til å gjelde alle bostedsløse.

Den nasjonale styringsgruppen presiserte at målgruppen er personer uten bolig og med behov for bistand. I opprinnelig prosjektskisse var målgruppen for prosjektet personer uten bolig og med behov for oppfølging, de som klarest faller utenom det ordinære hjelpeapparatet Bistand ble nå definert til å bety både bistand i boligen, og bistand til å skaffe seg en bolig. Styringsgruppa presiserte også at kommunene ikke skal utvikle modeller for en særskilt gruppe bostedsløse. Kommunene skal utvikle *helhetlige* modeller som inkluderer hele bostedsløsegruppen.

I tråd med dette bredere perspektivet innarbeidet prosjektet i Drammen nye områder i aktivitetsplanen for 2004 :

Aktivitetsplan 2004, utdrag

Aktivitet	***Frist***	***Ansvarlig***
utnytte tildelt boligtilskudd og Startlån til å finansiere boligkjøp for bostedsløse	hele 2004	sos.tj/p.leder
forhindre utkastelser v/styrking av samarbeidet mellom namsmannen og sosialtjenesten	hele 2004	sosialtjenesten
kjøp av 4 store familieboliger for bostedsløse familier med mange barn	01.08.2004	Drammen Eiendom KB
utvikle nye og forbedrede tildelingsrutiner for kommunale utleieboliger	01.04.2004	sosialtjenesten

4.5 Samsvar mellom opprinnelig plan, justert plan og gjennomføring

Samsvar og gjennomføring vurderes inndelt etter prosjektets hovedmål.

4.5.1 Utvikling av samarbeid og erfaring / kunnskapsformidling

Tiltakene som i henhold til framdriftsplan skulle gjennomføres fokuserte på kompetanseheving i omsorgstjenestene og samarbeid med omsorgstjenestene i forhold til primærmålgruppa. Tiltakene er gjennomført, men effekten er ikke tilfredsstillende i henhold til intensjonen.

Rusavhengige har i perioder behov for omfattende omsorgstjenester. Rusavhengige oppfattes som en belastende gruppe å gi omsorgstjenester til pga aktiv rusing og atferdsavvik. De kan vanskelig nyttiggjøre seg faste avtaler og møtetidspunkt, noe som igjen skaper problemer for omsorgstjenesten. Rusavhengige oppfattes også ofte som lite motivert for å motta bistand, og at de ikke ønsker innblanding i sin situasjon. Omsorgstjenesten uttrykker fortsatt manglende kompetanse for å kunne gi rusavhengige den bistand de trenger.

4.5.2 Metode og modellutvikling

Ambulant team skulle etableres med 4 stillinger fra 01.10.02, teamet ble etablert med 5 stillinger fra 01.01.2003.

Utviklingen av metoden ambulant psykososial oppfølging etter New Hampshiremodellen skulle vedvare hele prosjektperioden. Evalueringsrapporten fra Byggforsk omtalt ovenfor spør også om tiltakene i prosjektet er så tradisjonelle at de ikke bringer frem ny kunnskap. De lokale tiltakene bør være nyskapende og en del av en helhetlig løsning. Det drøftes om elementer fra rusomsorgen, som innebærer ulike tradisjoner som straff, moralisme, sykdomstenkning og sterk institusjonsomsorg, i for stor grad preger tiltakene.

Etter en midtveisevaluering høsten 2003 ble behandlingstankegangen i prosjektet i Drammen sterkt nedtonet. I forhold til metodeutvikling har prosjektet gjort verdifulle erfaringer. Mange personer i målgruppa har behov for mer varige og omfattende tjenester enn et ambulant team kan tilby. Det er viktig med realisme i forhold til vurdering av problematikk og tilgjengelige ressurser. Tiltakene i prosjekt bostedsløse i Drammen vektlegger botilbudet uten å stille krav om behandling, overfor yngre personer med store behandlingsbehov bør fokus primært rettes mot motivasjonsarbeid og behandlingstiltak.

Metodisk har booppfølgingen som gis i regi av ambulerende team fokus rettet mot bosituasjonen. Det legges vekt på praktisk og sosialfaglig bistand, og det er ikke krav om rusfrihet eller behandling for å få bolig. Oppfølgingen legger ikke vekt på behandlings- og endringsarbeid såfremt ikke leietaker uttrykker ønske om det.

Prosjektet forlot tidlig trappetrinnsmodellen og det har siden 2003 vært arbeidet etter en tilnærmet normaliseringsmodell. Leietakere tilbys ordinær husleiekontrakt fra innflytting, men i oppgangsfellesskapene benyttes i tillegg en beboeravtale hjemlet i Husleielovens §11-2.

4.5.3 Utprøving av konkrete tilbud til primærmålgruppa

Sykehjemsavdelingen Seilmakerstua er etablert med 4 plasser mot 6 som var opprinnelig planlagt. Det arbeides videre med utvidelse av tilbudet til 6 plasser i regi av kommunens omsorgstjeneste. Seilmakerstua er et verdifullt bidrag til omsorgstjenestetilbudet til bostedsløse rusavhengige og bostedsløse med psykiske lidelser.

Videre skulle det etableres 20 boliger etter normaliseringsmodellen spredt rundt i kommunen hvor primærmålgruppen får tilbud om bolig uten krav om rusfrihet men med tilbud om oppfølging for å heve livskvaliteten. Det er valgt å ikke satse primært på faste boliger. Kommunen ønsker ikke å øremerke kommunale boliger for spesielle målgrupper, men å optimalisere utnyttelsesgraden gjennom å sentralisere tildelingsprosessen og se boligmassen som en helhet. Det er gitt boligtilbud med oppfølgingstjenester i ordinære utleieboliger til mer enn 20 bostedsløse.

Fra høsten 2003 er det satset på etablering av oppgangsfellesskap med base. Det er også etablert et boveiledningskontor i en bydel med mange kommunale boliger.

4.5.4 Brukerdokumentasjon

Personene som har mottatt hjelp fra ambulerende boteam er registrert gjennom brukerjournal. Boteamet har arbeidet med ialt 136 personer. Av disse har 75 kun hatt tilbud om samtaler/ rådgiving, og har ikke mottatt oppfølging i bolig. 61 personer har mottatt booppfølging i forskjellig omfang. For disse 61 gjelder følgende data :

- 40 er menn, 21 er kvinner
- Gjennomsnittsalder er 37 år, yngst er 19 og eldst 65
- 45 bor i kommunal bolig, 16 i privat leiebolig
- 50 har fortsatt bolig ved prosjektets opphør
- 9 er igjen uten bolig
- 2 er døde i prosjektperioden

5. Prosjektets tiltak

5.1 Ambulerende boteam

Teamet består av 5 stillinger og ble etablert fra 2002. Det er tverrfaglig sammensatt; 2 sosionomer, 1 vernepleier, 1 psykiatrisk sykepleier og 1 miljøarbeider.
Teamet følger opp tre oppgangsfellesskap med tilsammen 22 boliger og i tillegg inntil 30 personer i enkeltstående boliger. Oppgangsfellesskapene følges opp daglig 1-2 timer eller mer etter behov, leietakere i enkeltstående leiligheter etter individuell vurdering.

Totalkostnadene ved teamet er ca 2 mill.kr. Ambulant boooppfølging har vært en suksess, og arbeidet vil bli videreført etter prosjektets opphør. Grunnet bortfallet av statstilskuddet i prosjektet vil volumet imidlertid bli redusert fra 2005 til 3 årsverk.

5.2 Oppgangsfellesskap

Det er etablert 3 oppgangsfellesskap med ialt 21 boliger. Tilknyttet hver oppgang er det en baseleilighet som daglig er bemannet av ambulerende boteam. Samlet ressursinnsats for

oppgangsfellesskapene anslås til 1,5 årsverk. Behovet for oppfølging varierer over tid, men er størst i en oppstartfase.

Målgruppe for boligene er bostedsløse rusavhengige. Boligene ligger i tre kommunale bygårder med hhv 11, 7 og 3 leiligheter. Husleie er på ca kr. 2500 pr mnd. Beboerne har ordinær husleiekontrakt og beboerkontrakt hjemlet i husleielovens §11-2.

Erfaringene med bostabilitet er varierende, noen har bodd i boligene hele prosjektperioden, noen har flyttet til andre kommunale boliger eller kjøpt egen bolig. Noen boforhold er også avsluttet på prosjektets initiativ, disse leietakerne har i hovedsak fått andre kommunale botilbud.

Prosjektet har ikke møtt naboprotester. Dette skyldes trolig at de aktuelle bygårdene har vært belastede adresser tidligere, og at boforholdene for naboene er bedret etter kommunens økte oppfølging. Oppgangsfellesskapene har fått positiv mediaomtale både i lokalavis, radio og TV.

Oppgangsfellesskapene videreføres etter prosjektperiodens utløp.

5.3 Boveiledningskontor

Det er etablert et boveiledningskontor i en bydel med mange kommunale boliger. Kontoret er etablert i samarbeid mellom borettslagene, Drammen Eiendom og prosjektet. Det har vært gitt veiledning til tillitsvalgte i borettslagene og booppfølging av kommunale leietakere. Tiltaket har vært vellykket, og fungert som et viktig bindeledd mellom borettslagene og kommunens tjenester. Ressursinnsatsen tilsvarer 0,5 årsverk. Kontor er stilt til disposisjon av borettslagene.

Boveiledningskontoret nedlegges fra 01.01.2005 da tilskuddet fra Husbanken bortfaller når prosjektet opphører.

5.4 Seilmakerstua

Seilmakerstua er etablert med 4 sykehjemsplasser for bostedsløse rusavhengige. Det arbeides med miljøterapeutiske tiltak og tilrettelegging av boligsituasjon etter endt opphold.

Kostnadene er i hovedsak finansiert av kommunen, men Seilmakerstua er styrket med 1 stilling gjennom statlige prosjektmidler.

Avdelingen har synliggjort utfordringer knyttet til at rusavhengige er ustabile i forhold til å utnytte tilbudet. Tilbudet må derfor tilpasses rusavhengige som "kommer og går" for å ha effekt. Avdelingen har mottat veiledning fra ambulerende boteam.

Tiltaket videreføres etter prosjektperioden.

6. Plan for å motvirke og forebygge bostedsløshet.

Et krav fra Husbanken til prosjektkommunene har vært å utarbeide en helhetlig strategi for å motvirke og forebygge bostedsløshet. Drammen kommune har valgt å imøtekomme dette kravet gjennom å utarbeide en boligsosial handlingsplan.

Planen omhandler selektive virkemidler overfor målgrupper som har problemer med å klare å anskaffe eller beholde sin bolig. En kartlegging gjennomført i kommunens hjelpeapparat viser at 640 husstander var vanskeligstilte på boligmarkedet på registreringstidspunktet. Ettersom det er gjennomført en betydelig utbygging av boliger for eldre senere år med 311 omsorgsboliger, fokuserer handlingsplanen primært på tiltak for personer under 67 år. Denne målgruppen utgjør 462 personer. Rusmiddelmisbrukere er den største målgruppa med 180 personer. Kartleggingen viser at det er stort behov og etterspørsel etter både ordinære boliger, samlokaliserte enheter med og uten bemanning og oppfølgingstjenester i bolig.

Kostratall for 2002 viser at Drammen kommune disponerte totalt 1320 boliger. 91 % av disse var ett - og toroms leiligheter, og kun 22 av boligene var fireroms eller større. Boligene er geografisk spredt i alle bydeler. Kommunen har 23 kommunale boliger pr 1000 innbyggere, mens landsgjennomsnittet er 18,3. Til enhver tid venter ca 80 - 100 husstander på kommunal bolig, tallet har over tid vært relativt konstant. Ventetiden er erfaringsmessig lengst til større familieboliger og boliger med bemanning.

I Kommuneplan 2003 – 2014 fastslås en ambisjon om en sterk befolkningsvekst i Drammen, ca 1,5 % i gjennomsnitt pr år. Dette innebærer en gjennomsnittlig årlig befolkningsøkning på i overkant av 900 personer. Dersom denne befolkningsøkningen blir en realitet, må det etableres ca 20 nye kommunale utleieboliger årlig for å opprettholde dekningsgraden på tjenesteområdet på dagens nivå.

En gjennomgang viser at kommunen utnytter mulighetene som ligger i Husbankens lån- og tilskudd til vanskeligstilte omlag på nivå med en del sammenlignbare kommuner. Noen kommuner benytter imidlertid disse ordningene i langt større grad, og det ligger her et potensial for å yte bedre bistand til målgruppene uten at det medfører økte kostnader for Drammen kommune.

Drammen kommune vil legge en solidarisk boligpolitikk til grunn for sitt boligsosiale arbeid. Hovedmålet er at alle skal kunne disponere en god bolig uavhengig av økonomiske, fysiske, helsemessige eller sosiale forutsetninger. Hovedutfordringene er å fremskaffe boliger til målgruppene, yte bistand til å mestre et boforhold og beholde bolig og å utvikle et samarbeid med andre aktører om framskaffelse og drift av utleieboliger.

Det foreslås gjennomført omfattende tiltak i perioden 2004 – 2008. Det tas sikte på å etablere 30 nye boliger med oppfølgingstjenester for rusavhengige, og inntil 50 boliger med oppfølgingstjenester videreføres for bostedsløse. Det legges stor vekt på at kommunen må samarbeide med private aktører for å sikre behovdekningen når det gjelder ordinære utleieboliger.

For målgrupper med behov for boliger med oppfølgingstjenester foreslås det at kommunen utvikler dette tilbudet i egen regi. Den største utfordringen når det gjelder disse samlokaliserte boligene knytter seg til driftskostnadene. For de kommunale boligene foreslås det at husleie fra 01.01.2005 beregnes etter et selvkostprinsipp, slik at kommunen verken har direkte kostnader eller inntekter ved selve boligene. Dette nødvendiggjør imidlertid innføring av en kommunal bostøtte for de økonomisk mest vanskeligstilte av kommunens varige leietakere fra samme tidspunkt.

7. Andre tiltak/utredninger som prosjektet har frembrakt

Prosjektet har utarbeidet følgende skriftlig materiell som kan være av interesse for andre:

- årsrapport 2002
- årsrapport 2003
- rapport fra studietur til København 2002
- rapport fra studietur til Aalborg 2003
- orientering til bystyret 2003
- informasjonsbrosjyre om ambulerende boteam
- tillegg til leiekontrakt, jfr husleielovens §11-2

8. Utvikling av andre tiltak for bostedsløse parallelt med prosjektperioden

Fra 2003 har Drammen kommune også mottatt tilskuddsmidler gjennom Sosial- og helsedirektoratet til styrking av eksisterende tjenester for bostedsløse. Bruken av tilsynsmidlene er sett i sammenheng med prosjekt bostedsløse, og det er satset på følgende tre tiltak :

- Styrking av Seilmakerstua med ett årsverk knyttet til arbeid med bolig etter utskriving.
- 4 treningsleiligheter med helhetlig tjenestetilbud for rusavhengige 18 – 30 år. Det gis oppfølging i forhold til boligsituasjon, arbeid og fritid. Ett årsverk er tilknyttet boligene, som er lokalisert på Senter for rusforebygging. Leilighetene er møblerte ettromsleiligheter med husleie på fra 2100 til 2500 kr pr mnd.
- forebygging av utkastelser ved samarbeid mellom sosialtjenesten, namsmannen, Drammen Eiendom og private utleiere. Ett årsverk er opprettet ved sosialsenteret.

Alle disse tiltakene fortsetter foreløpig ut 2005 finansiert av statlige prosjektmidler.

9. Arrangementer i prosjektets regi.

Prosjektet har arrangert 3 ulike internseminarer kommunen med i alt 150 deltagere på tvers av tjenestesteder og nivåer.

I tillegg har prosjektet bidratt til å arrangere en kommunekonferanse i Drammen og en erfaringskonferanse i Oslo i samarbeid med Husbanken.

Prosjektets styringsgruppe har vært på studietur til København i 2002, og ambulerende boteam på studietur til Aalborg i 2003. Begge studieturene ga verdifulle innspill til prosjektet og bidro til utviklingen av prosjektets innhold og faglige profil.

Prosjektleder og ambulerende boteam har i tillegg bidratt med foredrag på diverse konferanser om bostedsløshet i regi av andre, og vært vertskap for studiebesøk fra andre kommuner i regionen.

10. Prosjektets økonomi

På driftssiden har kommunen fra 2002 mottatt et årlig tilskudd fra Husbanken på 0,5 mill kr til prosjektledelse og 0,8 mill kr til tiltaksutvikling. Midlene er benyttet som forutsatt til prosjektleder og etablering og drift av ambulerende boteam.

Drammen kommune har årlig benyttet et tilsvarende beløp til drift av ambulerende boteam, slik at den samlede årlige ressursinnsatsen på driftssiden har vært 2,6 mill.kr.

Tilskuddet fra Husbanken for 2004 vil bli brukt i sin helhet, ingen midler vil bli søkt overført til 2005.

Kommunen har også mottatt ekstramidler på 1,4 mill kr til botilskudd til kjøp/etablering av boliger for målgruppa. Disse midlene har vært forvaltet av sosialtjenesten og har ikke vært utnyttet godt nok. Sosialtjenesten har tatt initiativ for å få til en bedre ressursutnyttelse. Problemene med å få utnyttet tilskuddsmidlene til kjøp av bolig for bostedsløse skyldes i stor grad at kjøp av egen bolig forutsetter varig og sikker inntekt hos kjøper, mens de færreste bostedsløse har dette.

Kommunen leverer årlig revisorattestert regnskap til Husbanken over bruken av tilskuddet til prosjektledelse og tiltaksutvikling.

11. Prosjektets nytteverdi

Som nevnt i innledningen på rapporten viser to undersøkelser fra Byggforsk at antall bostedsløse Drammen er halvert fra 108 i 1996 til 54 i 2003. Med forbehold om feilmarginer og øvrige årsaksforhold er det naturlig å anta at prosjekt bostedsløse har medvirket til denne positive utviklingen.

Halveringen av antall bostedsløse skiller seg ut fra de øvrige prosjektkommunene og vil bli undersøkt videre fra Byggforsk.

Metoden med ambulant booppfølging har vært en suksess. Mange av de bostedsløse er avhengig av lett tilgjengelige lavterskeltilbud for å komme i kontakt med hjelpeapparatet. Gjennom denne oppsøkende virksomheten har prosjektet lykkes i å komme i posisjon i forhold til å arbeide med de tyngste rusavhengige i deres boliger. Fokus har vært rettet mot mestring av boforholdet og naboskap, og oppfølgingen har ikke vært behandlingsorientert i den forstand at det har vært stilt krav om motivasjon til behandling eller framtidig behandling for å få bolig.

Ambulant booppfølging er også en fleksibel arbeidsform som gir en mer effektiv ressursutnyttelse enn stasjonær bemanning, idet ressursinnsatsen enklere kan tilpasses behovene for oppfølging over tid.

Ambulerende booppfølging har også gjort det mulig for kommunens tildelingsmyndighet å tilby bolig til grupper en tidligere var svært varsom med å tilby bolig pga dårlige erfaringer med tidligere boforhold.

Imidlertid har kommunen erfart at ambulant oppfølging ikke er tilstrekkelig overfor alle grupper, noen har så store atferdsavvik at det er behov for mer institusjonslignende botilbud med heldøgns bemanning.

Det er etablert 4 spesialtilpassede sykehjemsplasser og 3 oppgangsfellesskap med ialt 21 boliger.

Prosjektet har også arbeidet mye med relasjonene på tvers i kommunens tjenesteapparat og mot spesialisthelsetjenesten. Dette er arbeid som er av vedvarende og langsiktig karakter, og endring av etablerte og innlærte arbeidsmetoder tar lang tid og er forbundet med mye motstand. Her kan nevnes problemer knyttet til å få spesialisthelsetjenesten til å medvirke i ambulant tenkning og arbeid og omsorgstjenestene til å utføre sitt arbeid med målgruppa bostedsløse rusavhengige. Det har vært satset på kompetansehevingstiltak i omsorgstjenestene, men dette arbeidet har liten dokumenterbar effekt i forhold til tjenesteytingen overfor målgruppa. Kommunens erfaringer tilsier at arbeidet med bostedsløse rusavhengige og personer med psykiske lidelser er svært krevende, og det er ofte enklere å organisere dette arbeidet som særtiltak bemannet av spesielt skolerte og egnede ansatte enn å satse på at målgruppas behov skal dekkes av de ordinære omsorgstjenestene.

Prosjekt bostedsløse har satt fokus på bostedsløses behov i kommunen. Sammen med arbeidet med boligsosial handlingsplan har arbeidet bidratt til at alle gruppers boligbehov nå anses som legitime. Imidlertid er det avgjørende for at denne trenden skal vedvare at det fortsatt finnes gode oppfølgingstjenester i boligene.